

KARL-AXEL SVENNINGSSON:

Renlärighet och ansvar

Svensk Tidskrifts artikelserie om moderat kommunal- och landstingspolitik fortsätter här med ett bidrag från Gnosjö som ingår i försöket med ökad kommunal självstyrelse. Samtidigt som civildepartementet vill öka denna hotar socialministern kommunerna om de utnyttjar den frihet de redan har vid taxesättning för kommunala tjänster. Gnosjö vill använda sin ökade frihet till att bl a minska byråkratin och anpassa den gymnasiala utbildningen till ortens behov. Låt kommunerna sköta sig själv utan ekonomisk styrning uppifrån, uppmanar författaren.

Karl-Axel Svenningsson är moderat kommunalråd i Gnosjö och ordförande i kommunstyrelsen.

Ombedd att något breda ut mig i dessa spalter måste jag dessvärre konstatera, att mitt bidrag knappast kommer att präglas av samma ideologiska käckhet som motsvarande artiklar i nr 4 och 5-6 av denna utmärkta publikation.

Sitter man med 9 moderata mandat av 27 icke-socialistiska i en fullmäktigeforsamling på 41 måste skeden ej alltför sällan fattas med den vackra handen, om den ej skall tappas helt och hållet. Och tappar man den, då förlorar man nästan helt möjligheten att på ett avgörande sätt påverka utvecklingen.

Lång dags färd som förtroendeman dels i min tidigare fackförening, Sveriges Tandläkarförbund, under de svåra år, när tandvårdsförsäkringen sattes, dels inom kommunalpolitiken har lärt mig – eller i varje fall inbillat mig – att skall man han en ärlig chans att påverka, då måste man sitta vid bordets presideända. Något annat är ärligt talat inte att räkna med, såvida man nu tar politik på allvar och inte har den enbart som ett tidsfördriv för att kunna förverkliga sig själv.

Även om jag inte har någon statistik som bevis, vågar jag dock på fullt allvar hävda, att det är vanligare med hole-in-one på Isabergs golfbana än att kommunstyrelsen i Gnosjö kommun radikalt ändrar på ett förslag, som dess arbetsutskott lagt fram. Men väl vid rätt ända av bordet finns det en betydligt större möjlighet till moderat politik än 9/41 delar.

Dubbelbetala inte verksamheter
Således har vi i lilla flitiga Gnosjö under senaste året lyckats att undvika att med kommunala medel täcka såväl det 20%-

iga bortfallet av statliga medel till enskilda vägar som slopan det av statsbidraget till vikarier för de båda första dagarna av lärarens bortovaro. I första fallet under högljutt knot från (c) och i båda fallen under dovt morrande från (fp). Men nu är principen satt; dels att vi inte skall dubbelbetala verksamheter, vilket det ju blir om staten lägger över kostnadsansvaret på kommunerna men behåller den skatt som tidigare finansierat verksamheten, dels att inte betala riksdagsmännens mandat med kommunala medel, vilket det ju blir om kommunerna betalar riksdagsbeslut för att skydda partierna från eventuella vredesutbrott från de av beslutna drabbade.

Att sätta en sådan princip hade sannolikt inte varit möjligt om inte (m) hade haft ordförandeposten i KS. I varje fall känner jag ingen annan kommun i länet som lyckats hålla emot i båda dessa fall. Men sådant går naturligtvis inte ens med ordförandekaveln i hand, om man alltför demonstrativt ägnar sig åt ideologisk body-building.

Visst kan kommuner sköta ekonomi

På tal om stat och kommun så florerar det i dag en debatt, inte minst inom (m), om kommunernas förmåga att sköta pengar. Diskussionen är inte ny, men vissa argument är inte mindre underliga för det.

Det hela går ut på att det finns för mycket pengar hos kommuner och landsting, men kommunerna kan inte sköta pengar, därför måste dessa dras in till staten – som underförstått kan sköta pengar – antingen aktivt, genom att man tar hand om viss del av kommunalskat-

ten tex bolagsskatten, eller passivt, genom att staten skär ner eller helt slopar statsbidragen. Uppfattningen har framskymtat i någon av de tidigare kommunalpolitiska artiklarna. Man skall tvinga kommunerna att "rätta mun efter matsäck".

Med bästa vilja i världen kan jag inte hänga med i ett sådant resonemang. Möjligen beroende på den begränsade vy jag har nere i mörka Småland eller kanske därför att det dunkelt sagda i detta fallet verkligen är det dunkelt tänkta. Jag vet inte vilket som gäller. Därför att för mig förefaller det att vara precis tvärtom. I vårt län har det varit mycket marginella skattehöjningar bland kommunerna under de senaste åren, om det ens varit några alls.

Gnosjö kommun slutade höja skatten 1978 och vi har – trots stora indragningar av statsbidrag och bolagsskatter – mycket goda förhoppningar att kunna hålla skatten under den kommande 5-årsperioden. Om vi bara får vara i fred för staten. Vilka och hur många skatter staten höjt sen 1978 kan den som har gott om tid försöka lista ut. Dessutom skulle vi mycket väl kunna sänka skatten i vår kommun med någon krona – minst – men när jag söker få gehör för detta får jag emot mig just statens ådagalagda opålitlighet och kraven – inte minst då från mitt eget parti – på ytterligare nedskärningar i statsbidragsfloran.

Med bolagsskatteindragningen, vilket betyder ett bortfall på cirka 10%, i färskt minne är motivationen för skattesänkning inte särskilt påfallande i Gnosjöbygden. Nu kommer ungefär hälften av de sista 40%-en tillbaka i form av ett fruset skatteutjämningsbidrag, men ingen vet

hur snabbt detta smälter bort i inflationsbrasan.

Över huvud taget är alla dessa bud och motbud, denna nervöst förvirrade syn på statens ekonomiska förhållande till kommunerna, dessa plötsliga ingrepp – för några år sedan lurade den dåvarande borgerliga regeringen oss på utlovade statsbidrag till två reningsverk, som redan stod färdiga – denna övergripande oro och förvirring en ständig källa till osäkerhet när man behöver lugn och ro och stabilitet för en kraftfull sund ekonomisk planering av kommunens ekonomi.

Bolagen och kommunerna

Förlusten av bolagsskatten kommer att på sikt få en mycket negativ inverkan på den livaktiga industrin nere i sydvästra hörnet av Jönköpings län. En livskraftig industri är nämligen inget gratisnöje för kommunen, vilket många tycks tro på riksplånet. Även om Gnosjö aldrig subventionerat industrin med ett öre och även om vi tar in marklikvid och anslutningsavgifter till minst 100%, så fordras det en heltäckande barnomsorg, för att industrin skall få arbetskraft, det fordras hyreslägenheter, som kostar stora pengar under down-perioderna, det fordras åldringsvård och social omsorg om de problemfamiljer, som industrin tar in under högkonjunkturerna mm, mm. Och detta kostar pengar – mycket pengar. Det är orimligt att på sikt betala detta med de fysiska personernas skatter och samtidigt hålla skatten om man skall bibehålla den service svensken kräver och som inte minst partikamraterna inom företagarleden fordrar, att kommunen skall hålla, så att de kan få tag på arbets-

kraft till sina fabriker.

Lite vemodigt konstaterar man att renlärig kan man bara vara som kommunalordförande (m) i Gnosjö, när det går dåligt för industrin. Och det gör en rasande.

Ökade kostnader för länstrafiken

Det välmenande rådet att hitta nödvändiga servicepengar inom andra verksamheter är nog bra, och vi är också överens om en nollbasbudgetering i kommunen nästa år. Kanske finns det lite att hitta, men staten har ju varit och pillat även på andra områden, än de jag här nämnt. Länstrafiken t ex. Den kostar i dag kommunen 4 gånger så mycket som kollektivtrafiken kostade innan detta olycksalliga riksdagsbeslut togs. Trots att vi lagt ner flera linjer och trots att landstinget betalar lika mycket som kommunen.

Med sådana riksdagsbeslut är det inte lätt att spara ute i kommunerna. Men, som sagt, får vi bara vara i fred från och med nu, så finns det kanske en möjlighet att i varje fall klara de ålägganden vi redan fått och kanske också att hålla skatten även bortom femårshorisonten. Men då måste vi få vara ifred och helst också få ett större mått av frihet.

Hotet från socialministern

Den nuvarande regeringen har också gjort ett försök att något öka det kommunala självstyret. Dvs civildepartementet. Samtidigt svingar Sten Andersson löpsnaran mot de kommuner som utnyttjar den frihet de redan har t ex vid taxesättning för kommunala tjänster. Förvirringen är således total på de elysseiska fälten

och nere på det svettiga, praktiska planet lunkar kommunerna lojalt vidare och tar emot snubbor från alla håll för sin påstådda oförmåga att sköta sina egna finanser.

Man vet inte om man skall skratta eller gråta. Men förbannad blir man, den saken är klar. Sedan lång tid tillbaka har vi borgerlig enighet om enhetstaxa för barnomsorgen i vår kommun. Vi har också ett låginkomstskydd på 5 000-kronors nivån. Det skall bli spännande att se om detta är tillräckligt för att skydda oss för den Anderssonska åskviggen. Annars är det kostnadsökningar på gång igen. Inte beroende på kommunen utan på staten.

Ökad kommunal självstyrelse

Civildepartementet har emellertid ordnat lite ökad frihet genom att utse Gnosjö till försökskommun med ökad kommunal självstyrelse. Vad detta egentligen kommer att innebära är ännu tämligen oklart. Får kommunen som den vill kommer den att i första hand använda den ökade friheten till att minska byråkratin och att anpassa den gymnasiala utbildningen till ortens behov. Således kommer vi att begära att få fastställa byggnadsplaner själva, att själva få anpassa vissa andra delar av byggnadslagstiftningen till de ganska speciella problem kommunen har med många industrier insprängda i bostadsbebyggelsen. Vissa trafiksäkerhetsfrågor anser vi också med fördel bör kunna avgöras på kommunal nivå med mera sådant. Vidare har det länge varit en källa till irritation, att gymnasieskolan

utbildar ungdomarna till yrken, där arbetslösheten väntar, samtidigt som det finns för få platser inom det verkstads-tekniska området, där industrin sväljer nästan hur mycket utbildat folk som helst. Detta avser vi att ändra på. Detta är de primära önskemål vi har.

Vid genomgången på civildepartementet menade statsrådet att det bör vara kommunal enighet om de försök man skall göra. Från borgerligt håll är vi naturligtvis intresserade av att pröva alternativ till vår nuvarande barnomsorg. (s) är väl måttligt intresserade av försök på detta område. Vi diskuterar nu möjligheten att låta (s) göra något försök, som vi inte direkt känner för, och att vi i gengäld då får göra något med tex barnomsorgen. Det är väl kanske inte så särskilt renlärt, men ganska praktiskt. Och det är ju resultaten som räknas.

Regeringen, och inte minst Bo Holmberg, har häcklats ganska hårdhänt för dessa frikommunsförsök från många olika håll. För vår del tar vi naturligtvis tacksamt emot denna möjlighet till ökat självbestämmande. Hur mycket utöver ett embryo det egentligen är vet vi inte ännu. Att vi skall försöka att få det att växa är vi alla helt överens om.

Två enkla budskap har jag velat framföra: Låt kommunerna få sköta sig själva, utan ekonomisk styrning uppifrån. Den kompetens som finns – i varje fall i borgerligt styrda kommuner – är betydligt bättre än sitt rykte. Det är det ena. Det andra är: se åt att hamna vid presidieändan av sammanträdesbordet efter nästa val. Då ökar kompetensen ytterligare.